

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se.

Yttrande över promemoria Ett höjt bidrag vid återvandring

Er beteckning: Ju2025/00949

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarnas län (hädanefter Länsstyrelsen) ser att det i vissa fall kan finnas skäl att underlätta för individer som frivilligt önskar återvända till sina hemländer. Länsstyrelsen avstyrker dock utredningens förslag.

I den utredning (SOU 2024:53) som lämnades till regeringen framkommer sociala och offentligfinansiella konsekvenser (s. 12). Länsstyrelsen gör i likhet med utredningen bedömningen att förslaget kan påverka samhällets integration negativt genom en stigmatiserande effekt på vissa grupper. I sammanhanget uppmärksammar Länsstyrelsen att detta är ett i raden av andra förslag med liknande risker för tilliten, samhällsgemenskapen och de integrationspolitiska målen. Detta är kopplat till förslagets risker att bidra till att personer känner sig oönskade (SOU 2024:53, s. 96). Förslaget riskerar även att påverka diskursen om utrikesfödda som inte väljer att söka bidraget samt övriga medborgares syn på gruppen och rättviseaspekten i bidraget.

Ett förslag om stärkt bidrag bör utformas så att det inte leder till oönskade konsekvenser för grupper eller samhället. Förslaget bör säkerställa frivilligheten, barnperspektivet och att kvinnors och mäns rätt till individuella beslut respekteras.

Länsstyrelsen gör bedömningen att de förslag och analyser som utredningen presenterat inte säkerställer detta och avstyrker det därför.

Regionalt perspektiv på höjt bidrag för att stimulera återvandring

Enligt Länsstyrelsens erfarenhet kan bidraget för vissa grupper och individer vara välkommet, men förslaget kan leda till oönskade konsekvenser. Medlens storlek (4.5), syfte och själva genomförandesättet kan skicka olika signaler till olika individer och grupper, både hos de som är berättigade och övriga i samhället. Det finns en risk att uppfattas som en belastning eller enligt utredningen som oönskad.

”Det kan knappast undvikas att en sådan signal verkar negativt på målgruppens vilja – och syn på sina egna möjligheter – att bli en integrerad del av det svenska samhället. Det skulle kunna få konsekvenser som lägre arbetskraftsdeltagande och högre brottslighet, bland de grupper av invandrare som bidraget skulle riktas mot” (SOU 2024:53. s. 95).

Länsstyrelsen instämmer vidare i utredningens bedömning att förslagen kan skada tilliten till välfärdsstaten och samhället (SOU 2024:53 s.12). Bristande tillit till samhället och den egna förmågan är redan en utmaning i länet. Detta framkommer bland annat i dialog med Rädda barnen som bedrivit projektet *På lika villkor* i Borlänge kommuns utanförskapsområde Tjärna Ängar för att öka självkänsla och demokratiska delaktighet. Förslaget risker att förstärka de utmaningar som idag identifierats.

Kompetensförsörjning och förslag 4.1, 4.2, 4.3, 4.5 och 4.7

Förslaget riskerar konsekvenser för kompetensförsörjningen i länet. Dalarna har en åldrande befolkning och en arbetskraftsbrist. I länet bedrivs därför EU-finansierade projekt för att locka hit kvalificerad arbetskraft från tredjeland. Enligt statistik från SCB är vård- och omsorg Dalarnas största bransch, vilket delvist också förklaras av den höga medelåldern.

Arbetsmarknadsreserven utgör en lösning för länet och andelen arbetslösa minskar i gruppen (15%). Enligt Socialstyrelsens rapport *Personal i äldreomsorgen* från 2025 är andelen utrikesfödda undersköterskor och vårdbiträden 32% i Dalarna 2022, en ökning med 7 procentenheter på två år och SCB förutspår att behovet kommer öka. Det bedrivs även EU-finansierade projekt för att stärka arbetsmarknadsetableringen genom yrkes-SFI som svarar

mot branschernas kompetensbehov bland annat inom hotell och restaurang och vård- och omsorg. Att i det sammanhanget stärka incitament för utflytt för personer som fått uppehållstillstånd inklusive permanent uppehållstillstånd genom egenförsörjning (4.3) är kontraproduktivt för länets arbete inom området.

Länsstyrelsens uppdrag inom integration

Utifrån Länsstyrelsens uppdrag att verka för kapacitet och beredskap i kommunerna ser vi att förslaget kan ha effekt på kommunernas organisatoriska förmåga (beredskap) att bedriva ett långsiktig integrationsarbetet för alla. Samhällsklimatet präglas av en ökad polarisering med negativa effekter för integrationsarbetet. Om förslaget med starka incitament för utflytt av utsatta grupper spär på ett hårdare klimat kan det påverka Länsstyrelsens arbete också med de integrationspolitiska målen.

Länsstyrelsen ser att det finns andra utredningar och betänkanden som tillsammans påverkar helhetsbilden och som har bäring även på aktuell utredning. Exempelvis:

- *Kvalificering till välfärden* (SOU 2025:53) vilken föreslår att personers rätt till exempelvis bostadsbidrag och barnbidrag fräntas de första fem åren och då kan öka den kommunala kostnaden under samma period.
- *Etableringsboendelagen* (SOU 2025:35) vilken innebär att bosättningen i ökad utsträckning ska ta hänsyn till kommunernas önskemål samt tidsbegränsar boendet.
- *Vandelsutredningen* (SOU 2025:33)
- *Mottagandelagen* (SOU 2024:68)

Barnrätt och jämställdhet (4.3, 4.4, 4.10)

Genomförs förslaget har Länsstyrelsen följande synpunkter.

Länsstyrelsen delar bedömningen i promemorian att barnens bästa ska beaktas. Länsstyrelsen instämmer i utmaningarna kopplade till påtryckningar inom familjen och konsekvenserna ur ett barnrättsperspektiv. Familjemedlemmar har olika relation till Sverige, språket och kulturen och kan vara olika integrerade i samhället. Förslaget kan få olika konsekvenser för individer i

samma familj såsom barn i familjer där ena föräldern vill utvandra eller i familjer där barn gått i skola i många år eller är födda i Sverige.

Länsstyrelsen saknar en jämställdhetsanalys av förslagen. Där det finns fysiskt eller ekonomiskt våld i nära relationer kan personer tvingas flytta mot sin vilja och med stor risk för fortsatt förtryck. Särskilda konsekvenser för kvinnor bör ses i relation till förslag om återkallelse av tillfälliga uppehållstillstånd enligt Vandelsutredningens (SOU 2025:33).

Vi ser att det behövs ett förtydligande om anhöriga, vilka ofta är kvinnor, har en egen rätt till bidraget (4.3) samt att undantagen för återbetalning har barn- och jämställdhetsperspektiven i beaktande. Utredningens förslag på att uppehållstillståndet ska ha återkallats eller löpt ut för genomförande av den sista utbildningen och krav på återbetalning om flytten inte blir permanent riskerar att få allvarliga konsekvenser för kvinnor.

Länsstyrelsen skulle gärna sett att förslaget tog hänsyn till jämställdhetsperspektiv kopplat till utbetalningen. Utmaningarna är kopplade till eventuella juridiska hinder, ekonomiskt våld, ojämställdhet och ändrade familjeförhållanden. Kvinnors reella möjlighet att ta del av bidraget kan skilja sig åt. Det finns dock en komplexitet kopplat till individuell utbetalning beroende på mottagarland. Hänsyn kan behöva tas så att inte individuell utbetalning utgör ett hinder (4.8) för familjerna att ta del av det förväntade bidraget.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij med strateg inom integration Johanna Modigh som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.